

Ситуація:

Товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) надало позику фізичній особі-підприємцю (далі – ФОП), який перебуває на спрощеній системі оподаткування за ставкою 5%. З моменту отримання коштів минуло понад 12 місяців, ФОП включив суму позики до доходу та сплатив єдиний податок. У зв'язку з тим, що після закінчення зазначеного строку ФОП не повернув позику, ТОВ прийняло рішення списати зазначену заборгованість шляхом відмови від права вимоги на неї.

Питання 1:

Чи виникають податкові наслідки на дату списання відмови від права вимоги на позику? Якщо так, то у кого зі сторін (ТОВ чи ФОП) вони виникають, та у якому обсязі?

Уточнення 1:

Чи змінюються податкові наслідки у разі, якщо фізична особа-підприємець, якій було надано позику, є платником ПДВ на спрощеній системі оподаткування за ставкою 3%, або перебуває на 2-й групі спрощеної системи оподаткування?

Відповідь:

Відповідно до частини першої ст. 605 Цивільного кодексу України зобов'язання припиняється внаслідок звільнення (прощення боргу) кредитором боржника від його обов'язків, якщо це не порушує прав третіх осіб щодо майна кредитора.

Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування встановлено ст. 177 Податкового кодексу України (далі – Кодекс).

Відповідно до п. 177.2 ст. 177 Кодексу об'єктом оподаткування є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручка у грошовій та негрошовій формі) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такої фізичної особи – підприємця.

При цьому загальний оподатковуваний дохід – це будь-який, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду (п. 164.1 ст. 164 Кодексу).

Доходи фізичних осіб – підприємців, отримані протягом календарного року від провадження господарської діяльності, оподатковуються за ставкою, визначеною п. 167.1 ст. 167 Кодексу (п. 177.1 ст. 177 Кодексу).

Крім того, відповідно до п. 177.10 ст. 177 Кодексу фізичні особи – підприємці зобов'язані вести облік доходів і витрат та мати підтверджуючі документи щодо походження товару. Облік доходів і витрат може вестися в

паперовому та/або електронному вигляді, у тому числі через електронний кабінет.

Типова форма, за якою здійснюється облік доходів і витрат, та порядок ведення такого обліку визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Наказом Міністерства фінансів України від 13.05.2021 № 261 затверджена Типова форма, за якою здійснюється облік доходів і витрат та Порядок ведення типової форми, за якою здійснюється облік доходів і витрат, фізичними особами – підприємцями і фізичними особами, які провадять незалежну професійну діяльність (далі – Порядок).

Так, згідно з п.п. 3 п. розділу II Порядку у графі 2 відображається сума доходу, отриманого від здійснення господарської або незалежно професійної діяльності, зокрема, кошти, що надійшли на поточний рахунок, у касу платника податків та/або отримано готівкою, сума заборгованості, за якою минув строк позовної давності, вартість безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг).

Правові засади застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а також справляння єдиного податку встановлено главою 1 розділу XIV Кодексу.

Згідно з п.п. 1 п. 292.1 ст. 292 Кодексу доходом платника єдиного податку є для фізичної особи – підприємця – дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі, визначеній пунктом 292.3 цієї статті. При цьому до доходу не включаються отримані такою фізичною особою пасивні доходи у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхові виплати і відшкодування, доходи у вигляді бюджетних грантів, а також доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності.

Враховуючи викладене, оскільки кредиторська заборгованість фізичної особи – підприємця перед юридичною особою виникла внаслідок проведення господарської діяльності (отримання товару без подальшої оплати його вартості), то дохід у вигляді списаної вказаної заборгованості включається до складу загального оподатковуваного доходу фізичної особи – підприємця та оподатковується у порядку, визначеному ст. 177 або главою 1 розділу XIV Кодексу (в залежності від обраної системи оподаткування).

Водночас, якщо прощення зазначеної заборгованості здійснюється кредитором вже фізичній особі, яка втратила статут суб'єкта господарювання, то дохід у вигляді прощеної кредиторської заборгованості включається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу фізичної особи та оподатковується за загальними правилами, встановленими Кодексом для платників податку – фізичних осіб.

Ситуація:

У разі невиконання кваліфікаційних критеріїв резидент Дія.City зобов'язаний замість 5% ставки оподатковувати дохід за загальною ставкою

18%. Водночас резидент утримує 5% податку з доходу гіг-спеціаліста, а решту суми ПДФО сплачує за власний рахунок.

Питання 1:

Як правильно відобразити у формі 4ДФ суму нарахованого та сплаченого ПДФО: 5% чи 18%?

Уточнення 1:

Раніше податкові органи роз'яснювали, що при заповненні форми 4ДФ слід відображати повну суму податку в розмірі 18%, незалежно від того, що з доходу гіг-спеціаліста фактично утримується лише 5%. Втім нещодавно позиція контролюючого органу була змінена, про що свідчить оновлене роз'яснення, опубліковане на офіційному веб-сайті ДПС <https://zak.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/902590.html>.

З якого періоду застосовується оновлена позиція податкових органів?

Які нормативні підстави стали підґрунтям для зміни попереднього підходу, що змінилося у чинному законодавстві у зв'язку з цим?

Питання 2: Яких дій слід вжити у випадку, коли у формі 4ДФ у графах 4 і 4а відображено повну суму ПДФО у розмірі 18% відповідно до попередніх роз'яснень податкових органів?

Питання 3: Чи необхідно подавати уточнюючий розрахунок, якщо так – то за який період?

Уточнення 2: Чи підлягає застосуванню штрафна санкція, передбачена п. 119.1 Податкового кодексу України, у разі подання форми 4ДФ відповідно до попередніх роз'яснень податкових органів?

Відповідь:

Особливості оподаткування доходів спеціалістів резидента Дія Сіті, регулюються п. 170.14 прим. 1 ст. 170 Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI (далі – ПКУ) відповідно до п.п. 170.14 прим. 1.1 якого податковим агентом платника податку – спеціаліста резидента Дія Сіті під час нарахування (виплати) на його користь доходів у вигляді заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику податку у зв'язку з трудовими відносинами чи у зв'язку з виконанням гіг-контракту, укладеного у порядку, передбаченому Законом України від 15 липня 2021 року № 1667-IX «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (далі – Закон № 1667), є резиденти Дія Сіті.

Згідно з п.п. 170.14 прим. 1.2 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ за ставкою (5 відс.), визначеною п. 167.2 ст. 167 ПКУ, оподатковуються доходи платника податку – спеціаліста резидента Дія Сіті, що нараховуються (виплачуються) на

його користь резидентом Дія Сіті починаючи з календарного місяця, наступного за календарним місяцем, в якому набуто статус резидента Дія Сіті, у вигляді:

- а) заробітної плати;
- б) винагороди за гіг-контрактом, укладеним у порядку, передбаченому Законом № 1667, у тому числі винагороди за створення та перехід прав на твори, створені за замовленням;
- в) авторської винагороди за створення службового твору та перехід прав на службові твори.

Доходи спеціалістів резидента Дія Сіті, передбачені п.п. «а» – «в» п.п. 170.14 прим. 1.2 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ, що були нараховані (виплачені) у календарному місяці, в якому набуто статус резидента Дія Сіті, оподатковуються за ставкою (18 відс.), визначеною п. 167.1 ст. 167 ПКУ.

Водночас, п.п. 170.14 прим. 1.5 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ встановлено, що у разі якщо податковий агент – резидент Дія Сіті у відповідний календарний місяць не відповідав вимогам, визначеним пп. 2, 3 частини першої ст. 5 Закону № 1667 (крім випадків, зазначених в абзаці першому п.п. 170.14 прим. 1.6 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ), такий податковий агент зобов'язаний у межах податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску (далі – Розрахунок) самостійно нарахувати податок за ставкою, встановленою п. 167.1 ст. 167 ПКУ (18 відс.), щодо доходів спеціалістів резидента Дія Сіті, передбачених п.п. «а» – «б» п.п. 170.14 прим.1.2 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ, що були нараховані (виплачені) протягом такого календарного місяця, та за власний рахунок сплатити (перерахувати) до подання податкового розрахунку податок до бюджету за вирахуванням податку, що був сплачений (перерахований) до бюджету з таких доходів.

При цьому сума такого сплаченого (перерахованого) податку податковим агентом не включається до складу загального місячного (річного) оподатковуваного доходу спеціалістів резидента Дія Сіті.

У разі невідповідності резидента Дія Сіті у відповідний календарний місяць вимогам, визначеним пп. 2, 3 частини першої ст. 5 Закону № 1667, у нього виникає обов'язок самостійно нарахувати податок за ставкою, встановленою п.167.1 ст. 167 ПКУ (18%), щодо доходів, виплачених протягом такого календарного місяця спеціалістам резидента Дія Сіті та сплатити (перерахувати) за власний рахунок податок до бюджету за вирахуванням фактично вже сплаченого до бюджету податку з нарахованих доходів за відповідний календарний місяць.

Абзацом першим п.п. 170.14 прим. 1.6 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ встановлено, що до 31 грудня календарного року, наступного за календарним роком, у якому податковий агент набув статусу резидента Дія Сіті відповідно до частини третьої ст. 5 Закону № 1667, положення п.п. 170.14 прим. 1.5 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ щодо податкових наслідків невідповідності вимозі, визначеній п. 3 частини першої ст. 5 Закону № 1667, не застосовуються. Оподаткування таких доходів спеціалістів резидента Дія Сіті здійснюється відповідно до положень п.п. 170.14 прим. 1.2 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ.

Відповідно до п.п. 2 п. 4 розд. IV Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 13.01.2015 № 4 зі змінами та доповненнями (далі – Порядок № 4), у розд. I додатку 4ДФ «Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб та військового збору» (далі – додаток 4ДФ) до Розрахунку відображаються, зокрема, персоніфіковані дані про суми нарахованого (виплаченого) на користь фізичних осіб доходу (відповідно графі 3а та 3) та нарахованих (перерахованих) до бюджету податку на доходи фізичних осіб (відповідно графі 4а та 4) та військового збору (відповідно графі 5а та 5), ознака доходу (графа 6).

Враховуючи викладене, резидент Дія Сіті, який у відповідний календарний місяць не відповідав вимогам, визначеним пп. 2, 3 частини першої ст. 5 Закону № 1667 (крім випадків, зазначених в абзаці першому п.п. 170.14 прим. 1.6 п. 170.14 прим. 1 ст. 170 ПКУ) відображає у додатку 4ДФ до Розрахунку за місяць, за який було нараховано заробітну плату:

у графі 4а – фактичну суму нарахованого податку на доходи фізичних осіб нарахованого та утриманого за ставкою 5 відс.;

у графі 4 – фактичну суму перераховану податку на доходи фізичних осіб до бюджету.

Відповідно до абзацу першого п. 50.1 ст. 50 ПКУ у разі якщо у майбутніх податкових періодах (з урахуванням строків давності, визначених ст. 102 ПКУ) платник податків самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданій ним податковій декларації (крім обмежень, визначених ст. 50 ПКУ), він зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинною на час подання уточнюючого розрахунку.

Порядок проведення коригувань Розрахунку визначений розд. V Порядку.

Коригування поданого і прийнятого Розрахунків проводяться на підставі самостійно виявлених платником помилок, а також на підставі повідомлень про помилки, виявлені контролюючим органом (п. 1 розд. V Порядку).

Підпунктом 119.1 ст. 119 ПКУ неподання, подання з порушенням встановлених строків, подання не в повному обсязі, з недостовірними відомостями або з помилками податкової звітності про суми доходів, нарахованих (сплачених) на користь платника податків, суми утриманого з них податку, а також суми, нараховані (виплачені) фізичним особам за товари (роботи, послуги), якщо такі недостовірні відомості або помилки призвели до зменшення та/або збільшення податкових зобов'язань платника податку та/або до зміни платника податку, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1 020 гривень.

Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке саме порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі 2 040 гривень.

Передбачені п. 119.1 ст. 119 ПКУ штрафи не застосовуються у випадках, якщо недостовірні відомості або помилки в податковій звітності про суми

доходів, нараховані (сплачені) на користь платника податків, суми утриманого з них податку, а також суми, нараховані (виплачені) фізичним особам за товари (роботи, послуги), виникли у зв'язку з виконанням податковим агентом вимог п. 169.4 ст. 169 ПКУ та були виправлені відповідно до вимог ст. 50 ПКУ.

Штрафи, передбачені п. 119.1 ст. 119 ПКУ, не застосовуються у випадках, якщо помилки щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків у податковій звітності про суми доходів, нараховані (сплачені) на користь платника податків, суми утриманого з них податку були виправлені податковими агентами самостійно, у тому числі протягом 30 календарних днів з дня надходження повідомлень про помилки, виявлені контролюючим органом (п. 119.3 ст. 119 ПКУ).

Ситуація: Щодо сплати ЄСВ фізичною особою-підприємцем (ФОП) з інвалідністю III групи.

Питання 1: ФОП 3-ї групи єдиного податку мав чинну довідку МСЕК про інвалідність III групи, строк дії якої завершився 31.03.2025 року. Повторний огляд було пройдено у червні 2025 року, однак витяг із рішення МСЕК на момент звітування ще не отримано. З якої дати ФОП потрібно починати сплачувати ЄСВ: з 1 квітня 2025 року чи з 1 липня 2025 року?

Питання 2: Який документ слугує підтвердженням пільги зі сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) для фізичної особи-підприємця (ФОП) з другою групою інвалідності, якщо в електронному кабінеті Пенсійного фонду України (ПФУ) відсутня інформація про інвалідність або соціальні виплати від служби соціального захисту?

Уточнення: При цьому ФОП отримує соціальні виплати та має дійсну довідку до акту огляду МСЕК, термін дії якої до 01.02.2026 року.

Питання 3: Чи необхідно повторно проходити медико-соціальну експертну комісію (МСЕК) та отримувати витяг з рішення експертної комісії для підтвердження права на звільнення від сплати ЄСВ, якщо фізична особа-підприємець з інвалідністю III групи має безстрокову довідку МСЕК?

Відповідь:

Преамбулою Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – Закон) встановлено, що він визначає правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку.

Дія інших нормативно-правових актів може поширюватися на зазначені відносини лише у випадках, передбачених цим Законом, або в частині, що не суперечить цьому Закону (частина перша статті 2 Закону).

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 4 Закону платникам єдиного внеску є ФОП, у тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування (крім електронних резидентів (е-резидентів)).

Разом з цим, частиною четвертою статті 4 Закону визначено, що, зокрема, ФОП звільняються від сплати за себе єдиного внеску, якщо вони отримують пенсію за віком або за вислугу років, або є особами з інвалідністю, або досягли віку, встановленого статтею 26 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу. Такі особи можуть бути платниками єдиного внеску виключно за умови їх добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Отже, Законом чітко визначено, що право на звільнення від сплати єдиного внеску за себе надається конкретній категорії платників єдиного внеску (у зазначеній ситуації – ФОП) у разі одночасного дотримання двох умов: наявність відповідного статусу (особи з інвалідністю) та отримання відповідно до закону пенсії або соціальної допомоги.

На сьогодні ДПС отримує зазначену інформацію в рамках обміну даними з Пенсійним фондом України, Державним центром зайнятості та Міністерством соціальної політики відповідно до Порядку обміну інформацією між Державною податковою службою України, Пенсійним Фондом України, Державним центром зайнятості та іншими органами виконавчої влади, затвердженого наказом Міністерства фінансів України, Міністерства соціальної політики, Міністерства економіки України від 20.11.2023 № 648/447-н/17498, постановою правління Пенсійного фонду України від 20.11.2023 № 49-1 (далі – Порядок).

Відповідно до пункту 3 розділу III Порядку інформація, яку надає Пенсійний фонд України до ДПС, містить дані про осіб, що отримують пенсію та мають право на звільнення від сплати за себе єдиного внеску згідно з вимогами частини четвертої статті 4 Закону, у тому числі є особами з інвалідністю, дату встановлення пенсії (інвалідності), закінчення пенсії (інвалідності).

Згідно з пунктом 4 розділу III Порядку інформація, яку надає Міністерство соціальної політики до ДПС, містить дані про платників єдиного внеску – фізичних осіб, які отримують відповідно до закону державну соціальну допомогу та мають право на звільнення від сплати за себе єдиного внеску згідно з вимогами частини четвертої статті 4 Закону, у тому числі є особами з інвалідністю, дату призначення соціальної допомоги, закінчення інвалідності.

Враховуючи викладене, ФОП не потрібно надавати до податкових органів жодних документів, які підтверджують право, визначене частиною четвертою статті 4 Закону, на звільнення від сплати за себе єдиного внеску, оскільки така інформація отримується автоматично в рамках міжвідомчого обміну даними.

Детальні роз'яснення щодо порядку звільнення від сплати за себе єдиного внеску відповідно до частини четвертої статті 4 Закону, а також порядку обміну

відповідними даними наявні в Загальнодоступному інформаційно-довідковому ресурсі за посиланнями:

[https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=36469;](https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=36469)

[https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=43051.](https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=43051)

Водночас питання щодо строку дії інвалідності, довідок до акта огляду медико-соціальної експертної комісії, порядку та необхідності первинного/повторного проходження оцінювання повсякденного функціонування особи належить до сфери охорони здоров'я, у зв'язку з чим ДПС не уповноважена надавати роз'яснення із зазначених питань, оскільки згідно із законом такі повноваження закріплені за Міністерством охорони здоров'я України.

Ситуація: Щодо декларування доходів та сплати ЄСВ фізичною особою-підприємцем (ФОП).

Питання 1: У разі, якщо фізична особа-підприємець отримала допомогу з вагітністю та пологами (декретні), а Пенсійний фонд України (ПФУ) не визнає себе податковим агентом і не відображає такі виплати у своєму Додатку 4ДФ. Чи повинен ФОП подати Додаток 4ДФ самостійно щодо отриманих декретних?

Уточнення 1: Якщо так, як слід класифікувати ознаку доходу?

Уточнення 2: Чи зобов'язаний фізична особа-підприємець платник єдиного податку подавати майнову декларацію з урахуванням отриманих допомог у зв'язку з вагітністю та пологами (декретних)?

Питання 2:

У разі якщо фізична особа-підприємець (ФОП) отримала допомогу по тимчасовій непрацездатності (лікарняні), а Пенсійний фонд України (ПФУ) не визнає себе податковим агентом та не відображає такі виплати у своєму Додатку 4ДФ, чи зобов'язаний ФОП подати Додаток 4ДФ самостійно?

Уточнення 1:

Якою ознакою доходу слід класифікувати такі виплати відповідно до чинного законодавства?

Уточнення 2:

Чи зобов'язаний ФОП платник єдиного податку декларувати отримані лікарняні у майновій декларації?

Відповідь:

Порядок оподаткування доходів фізичних осіб регламентовано розділом IV ПКУ.

Пунктом 162.1 статті 162 ПКУ визначено, що платником податку, зокрема, є:

фізична особа – резидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні (підпункт 162.1.1 пункту 162.1 статті 162 ПКУ);

податковий агент (підпункт 162.1.3 пункту 162.1 статті 162 ПКУ).

Згідно з підпунктом 14.1.180 пункту 14.1 статті 14 ПКУ податковий агент щодо податку на доходи фізичних осіб – юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ), самозайнята особа, представництво нерезидента – юридичної особи, інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, які незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або негрошовій формі) зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок, передбачений розділом IV ПКУ, до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність контролюючим органам та нести відповідальність за порушення його норм в порядку, передбаченому статтею 18 та розділом IV ПКУ.

Відповідно до пункту 163.1 статті 163 ПКУ об'єктом оподаткування резидента є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід.

Крім цього, визначені статтею 163 ПКУ доходи є об'єктом оподаткування військовим збором (підпункт 1 підпункту 1.2 пункту 16 прим. 1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ).

Підпункт 168.1.1 пункту 168.1 статті 168 ПКУ передбачає, що податковий агент, який нараховує (виплачує, надає) оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок із суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку, визначену в статті 167 ПКУ, а також ставку військового збору 5 відс., встановлену підпунктом 1 підпункту 1.3 пункту 16 прим. 1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ.

Водночас згідно з підпунктом 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 ПКУ до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включається сума державної та соціальної матеріальної допомоги, державної допомоги, компенсацій, вартість соціальних послуг та реабілітаційної допомоги (включаючи грошові компенсації особам з інвалідністю, на дітей з інвалідністю при реалізації індивідуальних програм реабілітації осіб з інвалідністю, суми допомоги по вагітності та пологах), винагород і страхових виплат, які отримує платник податку з бюджетів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та у формі фінансової допомоги особам з інвалідністю з Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю згідно із законом, указами Президента України та актами Кабінету Міністрів України, а також вартість соціальної допомоги в натуральній формі малозабезпеченим сім'ям, що отримана від надавачів соціальних послуг відповідно до Закону України «Про соціальні послуги», у тому числі (але не виключно). Винятки, передбачені цим підпунктом, не поширюються на виплату заробітної плати, грошової (вихідної) допомоги при виході на пенсію (у відставку) та виплату, пов'язану з тимчасовою втратою працездатності.

Згідно з частиною першою статті 12 Закону України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», зі змінами, (далі – Закон № 1105) право на страхові виплати за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності мають застраховані особи – громадяни України, іноземці, особи без громадянства та члени їхніх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Це право виникає з настанням страхового випадку в період роботи (включаючи час випробування та день звільнення), зайняття підприємницькою та іншою діяльністю, якщо інше не передбачено законом.

Пунктом 1 частини 2 статті 10 Закону № 1105 у редакції, яка діяла до 01.01.2023, визначено, що Фонд соціального страхування (далі – Фонд) зобов'язаний забезпечувати фінансування та виплачувати матеріальне забезпечення, страхові виплати і надавати соціальні послуги, передбачені цим Законом.

Відповідно до положень статті 34 Закону № 1105 у редакції, яка діяла до 01.01.2023, фінансування страхувальників для надання матеріального забезпечення застрахованим особам здійснюється робочими органами Фонду в порядку, встановленому правлінням Фонду.

Робочі органи виконавчої дирекції Фонду при реалізації норм Закону № 1105 (у редакції, що діяла до 01.01.2023), а з 01.01.2023 органи Пенсійного фонду України в частині загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності не здійснюють нарахування та виплату допомоги по тимчасовій втраті працездатності, а лише фінансують такі виплати шляхом перерахування коштів страхувальникам на підставі поданих заяв-розрахунків, а нарахування сум допомоги та їх виплату здійснюють безпосередньо страхувальники.

Порядок фінансування страхувальників уповноваженим органом управління регламентовано статтею 26 Закону № 1105 (в чинній редакції).

Так, фінансування страхувальників для надання страхових виплат за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою непрацездатності застрахованим особам здійснюється територіальними органами уповноваженого органу управління в порядку, встановленому правлінням Пенсійного фонду України.

Підставою для фінансування страхувальників територіальними органами уповноваженого органу управління є оформлена за встановленим зразком заява-розрахунок, що містить інформацію про нараховані застрахованим особам суми страхових виплат за їх видами.

Страхувальник відкриває окремий поточний рахунок для зарахування страхових коштів у банках у порядку, встановленому Національним банком України. Кошти, що надходять на зазначений рахунок, обліковуються на окремому субрахунку.

Страхові кошти, зараховані на окремий поточний рахунок у банку або на окремий рахунок в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів (далі – окремий рахунок), можуть бути використані страхувальником виключно на здійснення застрахованим особам страхових

виплат за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Страхові кошти, зараховані на окремий рахунок, не можуть бути спрямовані на задоволення вимог кредиторів, на стягнення на підставі виконавчих та інших документів, за якими здійснюється стягнення відповідно до закону.

Постановою правління Пенсійного фонду України від 21.12.2022 № 28-3 «Деякі питання фінансування для здійснення виплат та надання соціальних послуг, визначених Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», визначено, що Порядок фінансування страхувальників для надання матеріального забезпечення застрахованим особам у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та окремих виплат потерпілим на виробництві за рахунок коштів Фонду соціального страхування України, затверджений постановою правління Фонду соціального страхування України від 19.07.2018 № 12 (далі – Порядок № 12), діє до прийняття правлінням Пенсійного фонду України нового механізму фінансування страхувальників для надання страхових виплат відповідно до Закону № 1105 (в чинній редакції) і застосовується з урахуванням наступного.

Фінансування для здійснення страхових виплат, визначених Законом № 1105 (в чинній редакції), здійснюється Уповноваженим органом управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку, яким є Пенсійний фонд України, на підставі заяв-розрахунків, що містять інформацію про нараховані застрахованим особам суми страхових виплат за їх видами. Заява-розрахунок та повідомлення про виплату коштів застрахованим особам подаються страхувальниками.

Положеннями Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – Закон № 2464) визначено, що страхувальники – це роботодавці та інші особи, які відповідно до цього Закону зобов'язані сплачувати єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок). Застрахована особа – фізична особа, яка відповідно до законодавства підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачується чи сплачувався у встановленому законом порядку єдиний внесок.

Самозайнята особа, як страхувальник, на підставі передбачених Законом № 1105 документів приймає рішення про призначення страхових виплат, пов'язаних з тимчасовою втратою працездатності, нараховує суми для виплати та оформляє заяву-розрахунок.

За змістом заяви-розрахунку, форма якої визначена додатком 1 до Порядку № 12, страхувальник просить здійснити фінансування за рахунок коштів соціального страхування для надання матеріального забезпечення застрахованим особам у розмірі, вказаному у заяві-розрахунку.

Для зарахування страхових коштів страхувальник відкриває окремий поточний рахунок у банках у порядку, встановленому Національним банком України. Кошти, що надходять на зазначений рахунок, обліковуються на окремому субрахунку.

Тож, самозайнята особа є щодо себе одночасно страхувальником і застрахованою особою, самостійно нараховує виплати, пов'язані з тимчасовою втратою працездатності, отримує фінансування на спеціальний рахунок і як податковий агент, зобов'язаний своєчасно та в повному обсязі нараховувати, утримувати та сплачувати до бюджету податок на доходи фізичних осіб та військовий збір.

Відповідно до підпункту «б» пункту 176.2 статті 176 ПКУ особи, які мають статус податкових агентів, та платники єдиного внеску, зобов'язані подавати у строки, встановлені ПКУ для податкового місяця, Розрахунок, до контролюючого органу за основним місцем обліку.

Отже, у самозайнятої особи, як податкового агента щодо доходу у вигляді допомоги по тимчасовій непрацездатності, відповідно до пункту 51.1 статті 51 ПКУ виникає обов'язок подавати контролюючому органу у строки, встановлені Кодексом для податкового місяця, Розрахунок.

Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску (далі – Порядок) затверджено наказом Міністерства фінансів України від 13.01.2015 № 4 зі змінами.

Згідно із Довідником ознак доходів фізичних осіб, наведеним у додатку 2 до Порядку, в Розрахунку самозайнята особа відображає нараховану та виплачену суму такого доходу за ознакою «127», а також суми нарахованого та перерахованого податку на доходи фізичних осіб і військового збору. При цьому у самозайнятої особи не виникає обов'язку подання податкової декларації про майновий стан і доходи щодо виплат пов'язані з тимчасовою втратою працездатності.

Питання 3:

Чи має право фізична особа-підприємець (ФОП), яка має основне місце роботи і за яку роботодавець сплачує єдиний соціальний внесок (ЄСВ) у розмірі не менше мінімального, добровільно сплачувати ЄСВ з метою отримання лікарняних, декретних виплат як ФОП та для збільшення розміру пенсії?

Відповідь:

В ЗІР на ідентичне за своїм змістом питання «Чи можуть ФОП та особи, що провадять незалежну професійну діяльність, які мають основне місце роботи, сплачувати за себе єдиний внесок, якщо роботодавець сплатив страховий внесок у розмірі не менше мінімального страхового внеску?» розміщено повну відповідь за посиланням:

<https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=37975>.

Ситуація: Щодо оподаткування податком на додану вартість (ПДВ) операцій з постачання товарів.

Питання 1: Чи звільняються від оподаткування податком на додану вартість (ПДВ) операції з постачання товарів по всьому ланцюгу підприємств у разі, якщо кінцевим отримувачем товару є військова частина, підпорядкована Міністерству оборони України?

Питання 2: Якими документами можна підтвердити співвиконання державного контракту?

Відповідь:

Операції з постачання товарів оборонного призначення підлягатимуть звільненню від оподаткування ПДВ на всіх етапах постачання відповідно до підпункту 5 пункту 32 підрозділу 2 розділу XX ПКУ, якщо такі товари класифікуються за групами, товарними позиціями та підкатегоріями УКТ ЗЕД, перерахованими у такому підпункті ПКУ, і кінцевим їх отримувачем відповідно до сертифіката кінцевого споживача або згідно з умовами договору визначено суб'єкта, який зазначений у такому підпункті ПКУ, зокрема, військову частину, підпорядковану Міністерству оборони України.

З порушеного питання 2 рекомендуємо запропонувати платникам звертатися до Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України як до головного органу у сфері планування оборонних закупівель та Міністерства оборони України як до головного органу у сфері здійснення оборонних закупівель.

Ситуація:

Згідно з оновленим роз'ясненням, розміщеним у Загальнодоступному інформаційно-довідковому ресурсі (ЗІР) за посиланням: <https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=42863>, право не сплачувати єдиний податок відповідно до абзацу першого п. 11 підрозд. 8 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України (ПКУ) мають фізичні особи – підприємці (ФОП) – платники єдиного податку першої та другої груп, податкова адреса яких станом на дату реєстрації як платника єдиного податку відповідає території, включеній до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, затвердженого наказом Мініреінтеграції від 28.02.2025 № 376 (далі – Перелік), з урахуванням визначених цим Переліком дат початку бойових дій або тимчасової окупації.

Водночас, до 20.03.2025 в ЗІР діяло попереднє роз'яснення: <https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=40867>, згідно з яким таке право не поширювалося на осіб, які зареєструвалися підприємців – платників єдиного податку першої та другої груп, які зареєструвалися на території, визначеній Переліком територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово

окупованих Російською Федерацією (далі – Перелік), вже після визначених цим Переліком дат виникнення можливості бойових дій/початку бойових/тимчасової окупації.

Питання 1: Чи звільняється від сплати єдиного податку (ЄП) та військового збору (ВЗ) фізична особа - підприємець (ФОП), яка пройде відповідну реєстрацію у липні 2025 року в місті Харків, враховуючи, що м. Харків включене до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії?

Відповідь:

Відповідно до п. 11 підрозд. 8 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI (далі – ПКУ) встановлено, що з 01 серпня 2023 року фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку першої та другої групи, податкова адреса яких знаходиться на територіях бойових дій або на тимчасово окупованих російською федерацією територіях України станом на дату початку бойових дій або тимчасової окупації, мають право не сплачувати єдиний податок за період з першого числа місяця, в якому почалися бойові дії на відповідній території, виникла можливість бойових дій або почалася тимчасова окупація такої території, до останнього числа місяця, в якому було завершено такі активні бойові дії, припинено можливість бойових дій або завершено тимчасову окупацію.

При цьому такі особи не заповнюють декларацію платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця за період, в якому відповідно до абзацу першого п. 11 підрозд. 8 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ єдиний податок не сплачувався.

Для таких платників єдиного податку, які скористалися правом не сплачувати єдиний податок, контролюючий орган не проводить нарахування авансових внесків з єдиного податку, визначене п. 295.2 ст. 295 ПКУ.

Податкові зобов'язання із сплати єдиного податку нараховуються таким платникам єдиного податку за періоди, за які був сплачений єдиний податок, що відображені в декларації платника єдиного податку.

Штрафні санкції та пеня за несплату (неперерахування) або сплату (перерахування) не в повному обсязі авансових внесків з єдиного податку у порядку та строки, визначені ПКУ, до таких платників не застосовуються.

Дати початку та завершення активних бойових дій, виникнення та припинення можливості бойових дій або початку та завершення тимчасової окупації визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією (далі – Перелік територій).

Перелік територій визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376, який набрав чинності 20.03.2025, затверджено оновлений Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, та визнано таким, що втратив чинність, наказ

Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309 «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією».

Норми п. 11 підрозд. 8 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ не застосовуються з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому було проведено державну реєстрацію зміни місцезнаходження фізичної особи – підприємця на іншу, ніж зазначена в абзаці першому п. 11 підрозд. 8 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ, територію України.

Звертаємо увагу, що право не сплачувати єдиний податок, надане платникам єдиного податку першої та другої груп п. 11 підрозд. 8 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ, не розповсюджується на фізичних осіб – підприємців – платників єдиного податку першої та другої груп, які зареєструвалися на території визначеній Переліком територій, вже після визначених цим Переліком територій дат виникнення можливості бойових дій/початку бойових дій/тимчасової окупації.

Отже не має право на звільнення від сплати єдиного податку та військового збору фізична особа, яка пройде державну реєстрацію фізичної особи – підприємця у липні 2025 року у місті Харків, відповідно до абзацу першого п. 11 підрозділу 8 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ.

Ситуація:

Законом України від 20 червня 2024 року № 4505-ІХ передбачено нові податкові пільги для фізичних осіб - підприємців (ФОП), які проходять військову службу.

Питання 1:

Чи звільняється від сплати єдиного податку (ЄП), єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) та військового збору (ВЗ) фізична особа - підприємець (ФОП) третьої групи, яка під час проходження військової служби отримує дохід?

Уточнення:

Якщо так, то як правильно звітувати? Чи допускається не подавати звітність, якщо сплата податків за період служби не здійснюється?

Питання 2:

У разі, якщо фізична особа - підприємець (ФОП) вже подала звітність та сплатила податки, чи вважається, що вона втратила право на пільгу, передбачену чинним законодавством?

Уточнення: Чи має такий платник право подати уточнення за нарахованими податками та скористатися пільгою передбаченою новим законом, не сплачуючи єдиний податок та військовий збір за період проходження військової служби?

Питання 3:

Чи передбачає Закон № 4505-IX повне звільнення від сплати податків за період військової служби, чи йдеться лише про відстрочення сплати до моменту звільнення з військової служби?

Уточнення: Чи потрібно буде сплатити ці податки після завершення військової служби?

Відповідь:

Згідно з п. 296.3 ст. 296 Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI (далі – ПКУ), з врахуванням п.п. 49.18.2 п. 49.18 ст. 49 ПКУ, платники єдиного податку третьої групи подають до контролюючого органу податкову декларацію у строки, встановлені для квартального податкового (звітного) періоду, тобто протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу.

Форма податкової декларації платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця затверджена наказом Міністерства фінансів України від 19.06.2015 № 578 (в редакції наказу Міністерства фінансів України від 31.01.2025 № 57) (далі – Декларація).

Платники єдиного податку третьої групи (крім електронних резидентів (е-резидентів) сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання Декларації за податковий (звітний) квартал (п. 295.3 ст. 295 ПКУ).

Водночас, Законом України від 18 червня 2025 року № 4505-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо розширення доступу пацієнтів до лікарських засобів, що підлягають закупівлі особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, шляхом укладення договорів керованого доступу», який набрав чинності 05.07.2025 змінено, зокрема, редакцію п. 25 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ.

Так, абзацами першим і другим п. 25 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ, визначено, що самозайняті особи (фізичні особи – підприємці, особи, які провадять незалежну професійну діяльність), які мали або не мали найманих працівників, призвані на військову службу під час мобілізації або залучені до виконання обов'язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, під час особливого періоду, визначеного Законом України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», або за контрактом, на весь період їхньої військової служби (з першого числа місяця, в якому особу призвано на військову службу або в якому з особою укладено контракт, але не раніше 24 лютого 2022 року, до останнього дня місяця, в якому особу демобілізовано (звільнено з військової служби) звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на доходи фізичних осіб відповідно до розд. IV ПКУ, звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з єдиного податку

відповідно до глави 1 розд. XIV ПКУ, а також звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання звітності з військового збору у складі податкової звітності з податку на доходи фізичних осіб або єдиного податку відповідно до п. 16 прим. 1 розд. підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ.

Підставою для такого звільнення є відомості, отримані центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, з Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів, про дату мобілізації, укладення контракту, демобілізації (звільнення з військової служби) самозайнятої особи.

Самозайнята особа, яка у зв'язку з призовом на військову службу під час мобілізації, на особливий період, проходженням військової служби за контрактом не дотрималася визначених ПКУ термінів виконання податкових обов'язків, які виникли до дати мобілізації, укладення контракту та/або під час проходження військової служби, звільняється від відповідальності, передбаченої ПКУ за невиконання податкових обов'язків, за умови виконання таких обов'язків протягом 180 календарних днів з дня демобілізації (звільнення з військової служби), закінчення лікування (реабілітації) (абзац одинадцятий п. 25 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ).

Отже, враховуючи положення п. 25 підрозд. 10 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ, якщо фізична особа – підприємець – платник єдиного податку третьої групи, яка мобілізована подала Декларацію в період проходження нею військової служби, в якій задекларовані податкові зобов'язання з єдиного податку та військового збору, які виникли до дати мобілізації, укладення контракту, то така особа зобов'язана сплатити задекларовані суми з єдиного податку та військового збору протягом 180 календарних днів з дня демобілізації (звільнення з військової служби), закінчення лікування (реабілітації).

Якщо в поданій Декларації задекларовані податкові зобов'язання з єдиного податку та військового збору, які виникли під час проходження військової служби, то фізична особа – підприємець – платник єдиного податку третьої групи може їх не сплачувати, а відповідно до положень ст. 50 ПКУ подати уточнюючу Декларацію, в якій зменшити такі суми податкові зобов'язання з єдиного податку та військового збору.

Відповідно до положень пунктів 9² та 9¹⁸ Закону під час особливого періоду, визначеного Законом України від 21.10.1993 № 3543-ХІІ «Про мобілізаційну підготовку та мобілізації» платники єдиного внеску, зокрема ФОП, які:

- призвані на військову службу під час мобілізації;
- залучені до виконання обов'язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу;
- проходять службу за контрактом;
- призвані на військову службу за призовом із числа резервістів в особливий період, на весь строк їхньої військової служби звільняються від виконання своїх обов'язків, визначених частиною другою статті 6 Закону, якщо вони не є роботодавцями.

Разом з цим, пункти 9² та 9¹⁸ Закону не передбачають взаємозв'язку між звільненням від виконання обов'язків, визначених частиною другою статті 6

Закону, та наявністю доходу від підприємницької діяльності за період проходження військової служби, тобто застосовуються незалежно від наявності/відсутності доходу від підприємницької діяльності протягом зазначеного періоду.

Також роз'яснення із зазначеного питання розміщено в ЗІР за посиланням: <https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=43233>.

Ситуація:

Наразі надходять звернення від фізичних осіб щодо випадків нарахування податку на нерухоме майно з урахуванням площі об'єктів, розташованих на тимчасово окупованих територіях, зокрема в Автономній Республіці Крим, а також на територіях Донецької та Луганської областей.

Згідно з чинною редакцією п. 69.22 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України (ПКУ), об'єкти нерухомості, що розташовані на тимчасово окупованих територіях, звільняються від оподаткування. Водночас зазначена норма не містить прямої вказівки, що така нерухомість не враховується при визначенні бази оподаткування.

На практиці це призводить до того, що контролюючі органи складають загальну площу об'єктів нерухомості платника (включаючи окуповану територію), віднімають пільгові 60 кв. м і нараховують податок на різницю. Наприклад, якщо у фізичної особи є квартира в м. Києві (40 кв. м) та квартира в м. Сімферополь (60 кв. м), податок нараховується з 40 кв. м, попри те що кримська квартира не повинна оподатковуватись.

Раніше аналогічне питання врегульовувалося через норму п. 38.6 підрозділу 10 розділу XX ПКУ, згідно з якою контролюючі органи не враховували об'єкти на тимчасово окупованій території при обчисленні бази оподаткування. Проте через завершення ООС зазначена норма наразі не застосовується, що створює правову невизначеність щодо того, чи повинна площа нерухомості на тимчасово окупованих територіях враховуватись при визначенні загальної бази оподаткування податком на нерухоме майно.

Питання:

Чи потрібно враховувати загальну площу об'єктів житлової/нежитлової нерухомості, розташованих на тимчасово окупованих територіях (зокрема, АР Крим, м. Севастополь, Донецька, Луганська області) при визначенні бази оподаткування податком на нерухоме майно фізичних осіб?

Уточнення 1:

Чи включається така площа до загальної площі, з якої визначається обсяг пільги?

Уточнення 2:

Який підхід має застосовуватися при обчисленні податку для осіб, у власності яких є нерухомість як на окупованій території, так і на підконтрольній Україні?

Відповідь:

Питання оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, врегульовано у статті 266 Податкового кодексу України (далі – Кодекс).

Об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є об'єкт житлової та нежитлової нерухомості, у тому числі його частка (підпункт 266.2.1 пункту 266.2 статті 266 Кодексу).

Базою оподаткування є загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток (підпункт 266.3.1 пункту 266.3 статті 266 Кодексу).

Обчислення суми податку з об'єкта / об'єктів житлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб, здійснюється контролюючим органом за місцем податкової адреси (місцем реєстрації) власника такої нерухомості у такому порядку, зокрема:

за наявності у власності платника податку більше одного об'єкта житлової нерухомості одного типу, в тому числі їх часток, податок обчислюється виходячи із сумарної загальної площі таких об'єктів, зменшеної відповідно до підпунктів «а» або «б» підпункту 266.4.1 пункту 266.4 статті 266 Кодексу, та відповідної ставки податку (підпункт «б» підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 Кодексу);

за наявності у власності платника податку об'єктів житлової нерухомості різних видів, у тому числі їх часток, податок обчислюється виходячи із сумарної загальної площі таких об'єктів, зменшеної відповідно до підпункту «в» підпункту 266.4.1 пункту 266.4 статті 266 Кодексу, та відповідної ставки податку (підпункт «в» підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 Кодексу);

сума податку, обчислена з урахуванням підпунктів «б» і «в» підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 Кодексу, розподіляється контролюючим органом пропорційно до питомої ваги загальної площі кожного з об'єктів житлової нерухомості (підпункт «г» підпункту 266.7.1 пункту 266.7 статті 266 Кодексу).

Отже, обчислення суми податку для більше ніж одного об'єкта житлової нерухомості, в тому числі його часток, здійснюється контролюючим органом виходячи із сумарної загальної площі таких об'єктів.

Пунктом 38 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу встановлено, що тимчасово, на період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення проведення операції Об'єднаних сил (далі – ООС), для платників податків, які станом на 14 квітня 2014 року мали місцезнаходження (місце проживання) на тимчасово окупованій території, що визнана такою відповідно до постанови Верховної Ради України від 17 березня

2015 року № 254-VIII «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями», або в населених пунктах на лінії зіткнення, та/або платників податків, які мають об'єкти оподаткування місцевими податками, зборами на цих територіях, справляння податків і зборів здійснюється з урахуванням особливостей, визначених у пункті 38 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу. Дія пункту 38 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу не поширюється на територію України, визнану тимчасово окупованою відповідно до Закону України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» із змінами.

Згідно з підпунктом 38.6 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, розташовані на тимчасово окупованій території, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відповідно до статті 266 Кодексу у період з 14 квітня 2014 року по 31 грудня року, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або ООС.

При обчисленні бази оподаткування об'єктів нерухомості, у тому числі їх часток, які перебувають у власності фізичних осіб, контролюючим органом не враховуються об'єкти нерухомості, що не є об'єктом оподаткування відповідно до підпункту 38.6 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу.

Водночас, підпунктом 69.22 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу встановлено, що тимчасово, на період дії воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, по 31 грудня року, в якому припинено або скасовано воєнний стан, положення статті 266 Кодексу застосовуються з урахуванням особливостей визначених підпунктом 69.22 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу.

Так, відповідно до підпункту 69.22 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не нараховується та не сплачується за об'єкти житлової та/або нежитлової нерухомості, що розташовані на територіях активних бойових дій або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України.

Дати початку та завершення активних бойових дій або тимчасової окупації визначаються відповідно до даних Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376, що зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11.03.2025 за № 380/43786, відповідно до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2022 року № 1364 «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» та пункту 8 Положення про Міністерство розвитку громад та територій України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 року № 460 із змінами, затверджено Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Враховуючи зазначене, в період дії воєнного стану норми підпункту 38.6 пункту 38 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу не застосовуються до об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, що розташовані на тимчасово окупованій території та перебувають у власності фізичних осіб.

Таким чином, об'єкти нерухомості, розташовані на територіях тимчасово окупованих російською федерацією територіях України, не визначені Кодексом як такі, що не є об'єктами оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Тобто, при визначенні бази оподаткування, в тому числі з урахуванням права на пільгу передбачену підпунктом 266.4.1 пункту 266.4 статті 266 Кодексу, контролюючим органом враховуються всі об'єкти житлової нерухомості, у тому числі їх частки, що перебувають у власності фізичних осіб (сумарна загальна площа таких об'єктів), при цьому податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не нараховується за об'єкти нерухомості, що розташовані на територіях України тимчасово окупованих Російською Федерацією відповідно до підпункту 69.22 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу.

Так, у разі, якщо фізична особа володіє двома об'єктами житлової нерухомості: першим – розташованим на неокупованій території України та другим – на території тимчасової окупації, сума податку для першого об'єкта буде обчислена виходячи із сумарної загальної площі двох об'єктів за загальним правилом, а сума податку для другого об'єкта не нараховується відповідно до вимог підпункту 69.22 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу.

Ситуація: У податковому повідомленні-рішенні (ППР) зазначено отримувача та реквізити рахунку (IBAN) для сплати податку, однак відсутній код ЄДРПОУ отримувача.

Питання: Яким чином платник має визначити код ЄДРПОУ отримувача податку, якщо в ППР він не зазначений?

Відповідь:

Відповідно до п. 36.1 ст. 36 Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI (далі – ПКУ) податковим обов'язком визнається обов'язок

платника податку обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені ПКУ, законами з питань митної справи.

Платниками під час сплати податків, зборів, інших платежів та єдиного внеску реквізит «Призначення платежу» платіжних інструкцій заповнюється відповідно до Порядку заповнення реквізиту «Призначення платежу» платіжної інструкції під час сплати (стягнення) податків, зборів, митних, інших платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, внесення авансових платежів (передоплати), грошової застави, а також у разі їх повернення, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 22.03.2023 № 148, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 28 березня 2023 року за № 528/39584 (далі – Порядок № 148).

Порядок № 148 не містить норми щодо можливості виправлення платником невірного заповнення реквізиту «Призначення платежу» платіжної інструкції.